



Стаття та будь-який пов'язаний з нею опублікований матеріал поширюється за ліцензією Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).  
The article and any related published material are licensed under the Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).

УДК 811.124'373.611:811.161.2'373.43

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2659.2026.40.8>

Оксана КОЩІЙ, канд. філол. наук, доц.  
ORCID ID: 0000-0001-7764-6684  
e-mail: o.koshchii@knu.ua

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

## ПРОСТОРОВО-ЧАСОВА СЕМАНТИКА ЛАТИНСЬКИХ ПРЕФІКСІВ У ДЕКОДУВАННІ НЕОЛОГІЗМІВ

**Вступ.** Процеси цифровізації та глобалізації зумовлюють активне залучення інтернаціонального фонду, що потребує переосмислення ролі латинських елементів у структурі запозичень. У цьому контексті увагу зацікавлено на латинських формантах, які виконують роль "інтерлінгви" та забезпечують семантичну стабільність в умовах інформаційного перенасичення. Актуальність зумовлена необхідністю вивчення алгоритмів, що дають змогу носіям мови структурувати та інтерпретувати значення простору і часу в нових лексемах. Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та комплексному аналізі когнітивних механізмів декодування неологізмів через актуалізацію просторово-часової семантики латинських префіксів як операторів базових образ-схем.

**Методи.** Застосовано комплексний методологічний підхід: описовий, етимологічний, структурно-семантичний, компонентний та дистрибутивний методи, а також когнітивно-дискурсивний та концептуально-метафоричний аналіз для пояснення механізмів трансформації просторових образів в абстрактні концепти.

**Результати.** Доведено, що латинські префікси функціонують як автономні когнітивні оператори-модифікатори, що задають ментальні шаблони для інтерпретації нових понять. Алгоритм їхнього розшифрування базується на моделі композиційного виведення значення: ідентифікації префікса як семантичного "якоря", актуалізації його бази та подальшого синтезу з коренем. Встановлено, що локативна семантика префіксів впорядковує цифрову та соціальну реальність через категорії межі, вертикальна трансформується у маркери ієрархії або інтенсивності, а векторна фіксує динаміку онтологічних змін. Темпоральні префікси внаслідок метафоризації стають хронологічними маркерами превентивності, рефлексії, циклічності та ретроспекції. Особливу увагу приділено гібридизації, яка виступає стратегічним механізмом адаптації запозичень, що забезпечує швидке інтуїтивне зчитування значень.

**Висновки.** Дослідження засвідчило еволюцію латинських префіксів від морфологічних одиниць до фундаментальних когнітивних операторів. Процеси гібридизації підтверджують їхню інтеграцію в національну мовну систему як гнучких інструментів концептуалізації нової реальності. Трансформація первинної просторової семантики в темпоральні та аксіологічні маркери дає змогу мові економно й точно фіксувати складні соціальні зміни, перетворюючи латинську спадщину на органічний інструмент сучасної комунікації.

**Ключові слова:** локативність, темпоральність, гібридизація, образ-схема, когнітивні оператори, інтернаціоналізація лексики.

### Вступ

Останні десятиліття позначені інтенсивним оновленням лексичного складу української мови, що стало рефлексією на глобальні трансформації в технологічній, інформаційній та соціополітичній сферах. Динаміка збагачення словника, зумовлена цифровізацією та новими геополітичними викликами, вимагає переходу від описової інвентаризації слів до поглибленого аналізу когнітивних структур, які керують процесами номінації. У цьому контексті лексичні інновації постають релевантними ознаками часу, що засвідчують адаптацію мовної системи до умов глобалізації.

Центральне місце в процесах інтернаціоналізації української мови належить залученню міжнародного термінофонду (Клименко, Карпіловська, & Кислюк, 2008), де латина, попри статус "мертвої" мови, залишається потужним глобальним донором (Сай, 2015). Вона функціонує як своєрідна "інтерлінгва" – спільний код, що забезпечує семантичну прозорість термінології на міжнародному рівні. Англійська мова, виконуючи роль *lingua franca*, часто стає посередником, через який латинізовані словотвірні моделі інтегруються в українську лексику. Латинські форманти постають "стабілізаторами" (Bergens, 2026), що забезпечують тяглість семантичного сприйняття в умовах інформаційного перенасичення.

Специфікою сучасного словотвору є активна поява гібридних неологізмів та адаптованих запозичень, у яких латинські форманти надають основі чіткої концептуальної визначеності. Тенденція до інтелектуалізації мови

(Клименко, Карпіловська, & Кислюк, 2008) стимулює використання інтернаціональних афіксів для створення компактних і змістовно містких номінацій. Латинські префікси в такому дискурсі виступають "генетичним кодом" поняття, що дає змогу українській мові ефективно інтегруватися у світовий інформаційний простір, зберігаючи логіку та точність науково-технічної комунікації.

**Актуальність** дослідження зумовлена необхідністю вивчення когнітивних механізмів, за допомогою яких носії мови структурують та ретранслюють значення простору і часу в умовах стрімкого поповнення лексики. У сучасній лінгвістиці (Бачишина, 2014; Сай, 2015) наголошується, що префікси латинського походження є базовими засобами вираження локативності та темпоральності, оскільки дають змогу членувати простір за опозиційними векторами та вибудовувати часові послідовності. Розуміння цієї семантики є критично важливим для декодування неологізмів у галузях ІТ та медіа, де префікс часто слугує ключовим орієнтиром для адекватної інтерпретації нового поняття.

Посилена увага до латинської префіксації в українській мові також диктується потребою в описі передбачуваної семантики, коли знання форманта дозволяє реципієнту інтуїтивно зрозуміти значення складного неологізму без спеціальної підготовки. Дослідження латинського префікса як концептуального маркера, що допомагає орієнтуватися в цифровому та соціальному дискурсах, відповідає сучасному антропоцентричному вектору гуманітаристики. Це дає змогу розкрити роль

латинських елементів не лише як морфем, а як фундаментальних когнітивних операторів, що впорядковують сприйняття динамічного світу крізь призму базових категорій буття.

**Мета дослідження** полягає в теоретичному обґрунтуванні та комплексному аналізі когнітивних механізмів декодування новотворів (запозичень та гібридних утворень) в українській мові через актуалізацію просторово-часової семантики латинських префіксів. Останні розглядаються як оператори базових когнітивних схем, що забезпечують адаптацію зовнішніх лексичних впливів і збереження їхньої семантичної прозорості. **Об'єкт** дослідження: новітні запозичення та гібридні неологізми в сучасній українській мові, структура яких містить префіксальні форманти латинського походження. **Предмет дослідження**: семантичні особливості та когнітивні механізми декодування просторово-часових значень латинських префіксів у процесі інтерпретації неологізмів. **Матеріал дослідження**: понад 170 новітніх запозичень і гібридних неологізмів з латинськими префіксами, зафіксованих у медіадискурсі (2000–2025 рр.).

#### Методи

Для розв'язання поставлених завдань застосовано комплексний методологічний підхід: описовий – для інвентаризації неологізмів; етимологічний і структурно-семантичний – для аналізу будови формантів; компонентний – для виокремлення сем; дистрибутивний – для вивчення сполучуваності; когнітивно-дискурсивний і концептуально-метафоричний аналізи, а також елементи моделювання – для пояснення механізмів декодування нових лексем і трансформації первинних просторових образів в абстрактні концепти.

У дослідженні ми спираємося на класифікацію образ-схем, що структурують наш просторовий досвід, описаних у межах теорії концептуальної метафори Дж. Лакоффа та М. Джонсона (Lakoff, & Johnson, 2003). Використання цього інструментарію дало змогу простежити механізми метафоричного перенесення первинної просторової семантики формантів в абстрактні темпоральні, аксіологічні та ідеологічні сфери, пояснюючи високу швидкість їхнього декодування через апеляцію до базового сенсомоторного досвіду реципієнта.

**Теоретичні засади дослідження.** У межах сучасної лінгвістичної парадигми науковий інтерес зміщується від дескриптивного структурного аналізу до пояснення когнітивних механізмів номінації (Бачишина, 2014). Мова розглядається як динамічна система відображення процесів концептуалізації та категоризації світу (Клименко, Карпіловська, & Кислюк, 2008), де кожна лексична інновація стає результатом інтенсивної ментальної діяльності. У цьому ракурсі неологізми виконують засадничу когнітивну функцію: вони не лише називають нові реалії, а й відображають "лінгвокреативність" мовної спільноти (Стишов, 2024) в умовах глобальних трансформацій. Прагматика таких новотворів тісно пов'язана з антропоцентричним фактором (Третьякова, 2019), адже вибір словотвірних засобів зумовлений потребою в ідеологічному маркуванні та прагненням до когнітивної економії.

Процес декодування префіксальних неологізмів спирається на декомпозиційний підхід, за якого мозок здійснює швидкий морфемний аналіз слова, розкладаючи його на знайомі значеннєві блоки (Lombard, Huyghe, & Gyga, 2024). Відповідно до теорії подвійного шляху (*Dual Route Model*), під час зчитування неологізму мовець автоматично ізолює префікс як семантичний "якір" (Dehaene, 2009). Це дозволяє конвертувати лінійну послідовність літер у цілісний концепт, не звертаючись до

вже сформованого словникового запасу (Giraud, & Dal Maso, 2016; Gwilliams, 2019). Дослідження підтверджують: успішність розуміння інновації на 60 % залежить від рівня морфологічної обізнаності індивіда (Whissell-Turner, & Fejzo, 2021). Зустрівши нове слово (наприклад, *релокація*), реципієнт сегментує його на формант і корінь. За умови знання семантики обох частин відбувається композиція сенсу як логічний результат додавання складників. Такий механізм мінімізує когнітивне навантаження, перетворюючи декодування на автоматизовану ментальну операцію.

На відміну від суфіксів, що переважно вказують на частини мови належність, префікси мають високу когнітивну автономність і функціонують як самостійні оператори-модифікатори (Lombard, Huyghe, & Gyga, 2024). Вони діють як зовнішні додатки, що трансформують семантику кореня (вектор, інтенсивність, час), зазвичай не змінюючи його граматичну категорію. Латинські форманти виконують випереджальну функцію, задаючи просторову або часову рамку, яка слугує ментальним шаблоном для подальшої інтерпретації.

Алгоритм декодування нового слова базується на моделі композиційного виведення значення: 1) ідентифікація оператора – розпізнавання знайомого префікса (наприклад, *ре-*); 2) актуалізація бази – зчитування значення *ре-* через схему "відновлення" (повтор або оновлення циклу); 3) синтез із концептом – поєднання з коренем *-локац-* (місце) для створення цілісного образу (відновлення діяльності на новому місці).

Цей механізм охоплює дві паралельні операції: категоризацію (віднесення об'єкта до групи на основі префікса) та концептуалізацію (активацію глибинних ментальних структур). Швидкість ідентифікації неологізму прямо залежить від його семантичної прозорості та частотності морфем (Lombard, Huyghe, & Gyga, 2024; Montero-Fleta, 2013; Schmid, 2020). Процес інтерпретації таких інновацій розглядається як семасіологічне декодування – когнітивний рух від мовної форми до концепту (Maroneze, & Lara Ganança, 2025). Латинський префікс у цій структурі постає "когнітивною інструкцією" (Farina, Ballatore, & McGillivray, 2025), яка спрямовує реципієнта до ідентифікації координат поняття у просторі та часі.

Теоретичне обґрунтування просторово-часової семантики префіксів базується на визнанні первинності просторових відношень у людському досвіді. У процесі еволюції латинські форманти пройшли шлях від автономних адвербіальних одиниць до граматикалізованих елементів, де локативні значення стали базою для формування темпоральних та абстрактних категорій. У сучасному дискурсі фіксується метафорична проєкція просторових префіксів із фізичного світу у віртуальний і соціальний виміри. Тож "простір" у неологізмах дедалі частіше маркує рівень доступу до цифрового середовища або вихід за межі суспільних норм (Schmid, 2020), що підтверджує високу семантичну гнучкість латинських одиниць.

Отже, латинські префікси впорядковують сприйняття динамічного світу через універсальні категорії буття, а їхня здатність кодувати складні відношення в компактній формі робить їх незамінними інструментами формування міжнародного термінофонду. Ключовою тут є префіксально-прийменникова кореляція: більшість латинських префіксів генетично пов'язані з прийменниками, що дозволяє їм передавати складні просторові опозиції: "верх – низ", "перед – зад", "зовні – всередині". Оскільки концепт простору є первинним, часові та якісні значення формантів зазвичай постають результатом

метафоричного переосмислення просторових координат. У сучасному словотворі така префіксація залишається високопродуктивною, а категорія локалізації – найбільш розгалуженою.

### Результати

**Локативна семантика як інструмент просторового структурування.** Просторові префікси становлять одну з найбільш репрезентативних груп, оскільки забезпечують точну характеристику об'єкта у фізичному чи віртуальному середовищі. У системі неологізмів локативні форманти функціонують як класифікатори, що кодують межі, вектор спрямованості або ієрархічне положення поняття.

Латинські префікси *intra-* та *extra-* є ключовими маркерами опозиції "всередині – зовні", що визначають архітектуру систем. На когнітивному рівні вони актуалізують базову образ-схему ВМІСТИЛИЩЕ (CONTAINER) (Lakoff, & Johnson, 2003), окреслюючи внутрішню або зовнішню області відносно межі.

У сучасному дискурсі ці форманти диференціюють типи середовищ: *intra-* маркує закритий, обмежений простір (*інтранет*, *інтрамодальність*, *інтраперсональний*, *інтрапсихічний*), а *extra-* вказує на вихід за межі системи (*екстранет*, *екстратайм*).

За межами терміносистем префікс *extra-* зазнає інтенсивного метафоричного розширення: вектор "виходу назовні" переосмислюється як якісна перевага або функціональна винятковість. Це активує образ-схему ШКАЛА (SCALE), трансформуючи просторове значення у категорію інтенсивності чи надмірності для позначення крайнього ступеня ознаки: *екстрамобільність*, *екстрачутливість*, *екстразахист*, *екстраоб'єм*, *екстразвложення*, *екстраочищення*, *екстраживлення*, *екстраміцний*, *екстратонкий*, *екстраторний*.

Префікс *inter-* позначає положення між об'єктами або їхню реляційну взаємодію. Якщо в класичній латині цей формант описував статичну локацію, то в сучасному дискурсі він зміщується в бік процесуальності та мережевого зв'язку. Актуалізуючи образ-схему ЗВ'ЯЗОК (LINK), *inter-* фокусує увагу не на самих об'єктах, а на просторі між ними як зоні активного контакту. Це робить його фундаментом для глобалізмів (*інтернет*, *інтерфейс*), термінів комунікації (*інтерактив*, *інтерв'їзія*) та процесів взаємопроникнення (*інтермедіальність*, *інтерреальність*, *інтермодальність*, *інтерсекційність*, *інтерсекторальність*). Таким чином, префікс перетворює статичні об'єкти на динамічно пов'язані вузли єдиної системи.

Отже, префікси *extra-*, *intra-* та *inter-* еволюціонували від опису топографії фізичного світу до функцій універсальних когнітивних операторів, що впорядковують цифрову та соціальну реальність через категорії межі та взаємодії. У цифровому дискурсі розглянуті форманти стають інструментами переносу фізичних схем на абстрактні віртуальні структури. Це забезпечує однозначне декодування рівнів доступу та типів зв'язку, дозволяючи реципієнту інтуїтивно зрозуміти логіку будь-якої технологічної інновації.

На додаток до горизонтального членування простору (меж та зв'язків), важливим інструментом когнітивного структурування є категорія вертикальності. Латинські префікси *super-* та *sub-*, що первинно позначали перебування над або під певною межею, у сучасній мовній системі закономірно трансформуються в маркери ієрархічної підпорядкованості, статусу чи інтенсивності ознаки.

Формант *sub-* демонструє еволюцію від фізичного розташування "під" до позначення складних психологічних

і соціальних категорій. На когнітивному рівні він активує вектор "низ" базової орієнтаційної образ-схеми ШКАЛА, вказуючи на нижню точку або підпорядкованість, що дає змогу реципієнту миттєво ідентифікувати вторинність чи залежність об'єкта. У термінах *субдепресія* та *субоптимальний* така просторова схема моделює значення завуальованості чи недостатнього прояву ознаки.

У неологізмах *субкультура*, *субаренда*, *суббренд*, *субдомен*, *субваріант* префікс *sub-*, актуалізуючи компонент "периферійного або вторинного елемента" образ-схеми ЦЕНТР-ПЕРИФЕРІЯ (CENTER-PERIPHERY), активує розуміння об'єкта як такого, що не є центральним (основним), а є похідним або частиною більшої системи.

На відміну від попереднього форманта, префікс *super-* у неологізмах практично втратив просторову конкретику, остаточно перейшовши в категорію найвищого ступеня прояву ознаки. Він діє як когнітивний оператор, що активує вектор "верх", вказуючи на верхню точку на шкалі якості чи кількості. У процесі градуалізації перебування "над" чимось трансформується у маркер інтенсивності, вказуючи на положення вище певної норми. Це пояснює появу таких концептів, як *суперзастосунок* чи *суперінтелект*, де технологічна перевага візуалізується через ідею "вершини" функціональності.

У сучасних новотворах *super-* функціонує як: 1) маркер технологічної переваги: позначає вихід за межі стандартних характеристик (*суперзастосунок*, *суперал*, *супердрон*, *суперджет*, *суперінтелект*, *суперлюди*, *суперможливості*, *суперздібності*); 2) підсилювач соціального статусу: переміщує суб'єкта на вищий щабель професійної ієрархії (*суперволонтер*, *суперексперт*, *суперняня*, *супербатьківство*); 3) градуальний підсилювач якості: маркує крайню точку інтенсивності (*суперсмачний*, *супернормативний*, *суперстійкість*, *суперрандом*); 4) засіб актуалізації обсягу: активує уявлення про надзвичайну насиченість (*суперфуд*, *суперконтент*, *суперзбір*).

Таким чином, якщо префікс *sub-* демонструє стійкий перехід від фізичного розташування до маркування ієрархічної підпорядкованості, то *super-* остаточно еволюціонував у категорію інтенсифікатора. Обидва форманти працюють як потужні оцінні інструменти, що впорядковують нові концепти через призму вертикальної координати.

Якщо попередні групи префіксів фіксували статичне положення об'єкта в ієрархії, то форманти векторної семантики маркують динаміку змін, вказуючи на виведення об'єкта за межі певного стану або перетин кордонів між категоріями. Формант *de-* позначає спрямованість дії "від" чогось, кодуючи ідеї відділення, заперечення або реверсії. У когнітивному *de-* активує компонент "вилучення" образ-схеми ВМІСТИЛИЩЕ, що позначає скасування чи ліквідацію певного чинника. Декодування таких одиниць, як *деокупація* чи *деросіянізація*, запускає асоціацію з поверненням до доконфліктного або "чистого" стану, де префікс стає аксіологічним маркером "виправлення" системи.

Полісемія префікса дозволяє йому модулювати значення від фізичного виведення об'єкта до складного ментального очищення, що робить його незамінним інструментом в описі процесів системного реформування. Зокрема, у сучасному дискурсі виділяються такі тематичні групи: 1) державотворчі та економічні стратегії (*деокупація*, *деолігархізація*, *деофшоризація*, *детінізація*); 2) соціокультурна деколонізація (*декомунізація*, *дерусифікація*, *дєрадянїзація*, *демосковїзація*, *дезросїщення*, *деросїянізація*, *депушкінїзація*); 3) технологічні та ментальні трансформації (*дедиджиталїзація*,



деанонімізація, деперизація, детокс); 4) суспільно-гуманітарні процеси (десуверенізація, декриміналізація, дегуманізація, десинонімізація).

На відміну від *de-*, що фокусується на усуненні попереднього стану, префікс *trans-* акцентує на якісному переході. В останні десятиліття його продуктивність зумовлена кризою бінарних опозицій та появою "плинних" ідентичностей (Horvat et al., 2019). Він актуалізує компонент "перетину межі" образ-схеми ШЛЯХ (PATH). Реципієнт декодує *trans-* як вектор подолання просторових або ментальних кордонів, що маркує рух криз системи. Якщо префікс *inter-* вказує на взаємодію між автономними одиницями, то *trans-* сигналізує про стан, коли межі стають прозорими або зникають зовсім. Ця семантична траєкторія – від перетину фізичного кордону до зміни онтологічного статусу – наочно простежується в еволюційному ланцюжку: *транспорт* (простір) → *транзація* (процес) → *трансгуманізм* / *трансгендерність* (абстракція).

У сучасному термінофонді *trans-* функціонує як оператор трансгресії, лімінальності та процесуальної ідентичності (*транскордонність*, *транзакційність*, *транслюцентність*, *трансгендерність*). Особливе місце посідає концепт *трансгуманізму*, де префікс виступає маркером подолання біологічних меж людини. Декодування відбувається через метафору подорожі: суб'єкт "переходить" із біологічного стану в технологічний, визначаючи істоту, що вийшла за межі виду.

У неологізмах *трансдисциплінарність*, *трансмедійність*, *транскультурація* префікс *trans-* акцентує не на переміщенні, а на створенні нових мереж взаємодії, де межі перестають бути бар'єрами. Актуалізуючи компонент "зв'язку через середовище" образ-схеми ЗВ'ЯЗОК, він виступає маркером дифузії меж, позначаючи об'єднання різних сфер через спільний канал чи процес.

Отже, якщо префікс *de-* сигналізує про реверсію або вилучення (*деофшоризація*, *депаперизація*), запускаючи модель "очищення", то *trans-* еволюціонував від просторового перетину до позначення глобальних онтологічних змін (*трансгуманізм*, *трансмедійність*). Обидва форманти працюють як аксіологічні маркери, що допомагають реципієнту ідентифікувати явища як динамічні та перехідні.

**Темпоральна семантика: хронологічне маркування та рефлексія.** Фундаментальним механізмом семантичної еволюції латинських префіксів є перехід від просторової локалізації до часової послідовності. Ця модуляція є прямим результатом метафоризації: у когнітивній лінгвістиці цей процес описується концептуальною метафорою "Час як Простір", де події на часовій осі впорядковуються за тими ж координатами, що й фізичні об'єкти (Lakoff, & Johnson, 2003; Radden, 2004; Short, 2016). Тож форманти, що первинно вказували на положення "попереду" чи "позаду", природно трансформувалися в маркери "до" та "після".

Префікс *pre-*, історично поєднуючи значення перебування попереду в просторі та передування в часі, у сучасній неології функціонує переважно як часовий маркер, що вказує на прогностичний стан або підготовчу стадію. На когнітивному рівні формант активує компонент "попереду/до" образ-схеми ШЛЯХ, актуалізуючи розуміння події як початкової точки траєкторії.

Подія орієнтується "попереду" спостерігача, як точка на шляху "до" події, що в часовій площині декодується як превентивна дія. Це має критичне значення для точної інтерпретації лексики у сферах, де "попередність" є важливою характеристикою: 1) медіа та кіноіндустрія:

*преквел* (твір про події "до"), *препродакшн* (підготовчий етап), *прев'ю* (попередній перегляд), *прерол* (реклама перед основним відео); 2) цифрові технології та ІТ: *премодерація* (попередня перевірка), *пресетинг* (попереднє налаштування), *преальфа* (рання версія продукту); 3) комерція та фінанси: *преордер* (передзамовлення), *пресейл* (попередній продаж); 4) соціальна сфера: *препати* (вечірка перед основною подією).

Показовим прикладом когнітивної роботи цього форманта є термін *пребанкінг* (стратегія превентивної боротьби з дезінформацією – від англ. *prebunking*). Реципієнт декодує його миттєво завдяки активації просторової схеми "знаходження попереду". Мозок автоматично транслює просторовий вектор у часову площину як дію на випередження. У такому разі префікс *pre-* стає семантичним фільтром, що відсікає хибні інтерпретації ще до повного зчитування етимології кореня.

Таким чином, префікс *pre-* у сучасному технологічному та медійному дискурсах функціонує як оператор когнітивної попередності. Він фокусує увагу на зоні випередження, що структурує очікування користувача та готує когнітивне поле для сприйняття основного контенту. У структурі неологізмів цей формант інтегрує нове поняття в хронологічну сітку координат, роблячи складні професійні концепції зрозумілими на інтуїтивному рівні.

Логічним антиподом префікса *pre-* у часовому континумі виступає *post-* – один із найпродуктивніших формантів останніх десятиліть. Якщо в класичній латині він позначав лінійне слідування "після" у фізичному просторі чи часі, то в сучасному дискурсі його функціонал значно ускладнився. Він еволюціонував від простого хронологічного індикатора до ідеологічного маркера, що вказує на якісну трансформацію, рефлексію або заперечення попереднього етапу.

На когнітивному рівні формант *post-* активує компонент "позаду/після" образ-схеми ШЛЯХ, актуалізуючи сприйняття події як пройденого етапу на часовій лінії. Позначаючи точку на шляху "після" події, він кодує не лише часовий наслідок, а й глибоку рефлексію над досвідом, що залишився в минулому. Саме це зумовлює його статус ідеологічного актуалізатора: реципієнт сприймає об'єкт не просто як наступний у черзі, а як такий, що виник внаслідок критичного переосмислення попереднього стану. Сьогодні *post-* відіграє фундаментальну роль у структуруванні медіареальності, виступаючи ємним інструментом для опису складних соціальних зрушень: 1) історико-політична рефлексія: явища, що виникають після значущих суспільних зламів (*постмайдан*, *пострадянщина*, *посттоталітарний*); 2) медико-соціальний контекст: маркування станів після глобальних криз (*постковідний*, *постпандемійний*); 3) культурно-інтелектуальна парадигма: перехід до нових рівнів (*постіронія*, *постемоція*, *постгуманізм*); 4) професійно-технічний цикл: хронологічне розмежування етапів роботи (*постреліз*, *постпродакшн*).

Найбільш виразно трансформація префікса виявляється в поняттях, де часова семантика переходить у гносеологічну: *постправа*: префікс вказує не на час "після істини", а на стан, де об'єктивні факти стають нерелевантними. Тут *post-* означає вихід за межі актуальності самого концепту правди; *постцифровий*: позначає етап повної нормалізації технологій, коли вони стають настільки звичними, що перестають виділятися як окремий чинник; *постквантовий*: фіксує зміну технологічної парадигми в очікуванні появи квантових обчислювальних потужностей.

Використання латинського елемента *post-* надає темі науковій вагомості та дає змогу реципієнту миттєво розпізнати когнітивну модель: це не просто наступний етап, а реакція на подію. Такі неологізми допомагають впорядковувати сприйняття історії та повсякденності через призму подолання попереднього досвіду.

Отже, префікс *post-* трансформувався з лінійного показника часу в складний інструмент ідеологічного структурування. Виступаючи когнітивним оператором ретроспективної орієнтації, він дозволяє не лише маркувати часову дистанцію, а й сигналізувати про народження нової якості буття, де попередні концепції втрачають свою домінуючу роль.

Якщо префікс *post-* маркує лінійний рух часу, то *re-* традиційно позначає відновлення, ітеративність дії або повернення до вихідного стану. На когнітивному рівні він активує компонент "повернення" або "повторення" образ-схеми ЦИКЛ (CYCLE), яка ґрунтується на уявленні про кругову траєкторію, де рух повертається до початкової точки. Це дає змогу реципієнту ідентифікувати процес як вторинний або оновлений. У сучасному дискурсі *re-* часто фіксує ревізію чи трансформацію застарілих систем: *реновація, рефінансування, реприватизація, реакредитація, редизайн, ремейк, ребрендинг, рефреймінг, рециклінг*.

В умовах воєнного стану та економічних криз цей формант набув стратегічного значення. Зокрема, неологізм *релокація* став одним із найбільш вживаних після лютого 2022 р. Завдяки схемі "відновлення" він синкретично поєднує зміну фізичного місця з поверненням до повноцінної діяльності на новому майданчику. Декодування терміна ґрунтується на концепті "збереження суті при зміні локації". Аналогічно актуалізувався термін *реінтеграція* (тимчасово окупованих територій), де префікс вказує на циклічність процесу, необхідного для відновлення державної цілісності. У цифровій культурі *re-* забезпечує впізнаваність операцій із контентом: *релост* і *ретвіт* миттєво ідентифікуються як повторна публікація.

Префікс *ex-* функціонує як когнітивний оператор соціального та реляційного дистанціювання, активуючи вектор "назовні" образ-схеми ВМІСТИЛИЩЕ. У цьому разі просторова семантика "виходу із категорії/стану" повністю поглинається часовою семантикою минулого статусу. Це дає змогу реципієнту миттєво декодувати завершення певної фази діяльності або втрату офіційної ролі: 1) політико-адміністративна сфера (*ексрадник, ексурядовець, експосадовець, експівробітник, ексміністр, ексдержсекретар, ексрегіонал, ексбранець*); 2) соціально-економічні статуси (*ексолігарх, ексвласник, ексволонтер, ексдоброволець, ексбранець*); 3) приватна сфера: *експодруга, експодружжя, ексчоловік / ексдружина, екснаречений / екснаречена, експартнер / експартнерка*.

Стабільна когнітивна модель префікса *ex-* дозволяє йому функціонувати як розпізнавальне кліше: декодування слів на кшталт *експигун* чи *ексберкутівець* відбувається автоматично, чітко розмежовуючи актуальний та колишній статуси особи.

Отже, префікс *re-* ефективно поєднує просторову динаміку з аспектом ітеративності (*релокація, релост, рециклінг*), акцентуючи на циклічності процесів, тоді як *ex-* успішно категоризує ретроспективні стани, трансформуючи ідею "виходу за межі простору" в концепт завершеності статусу в часі (*ексрадник, ексолігарх*).

Така просторово-часова полісемія стає фундаментом для функціонування латинських елементів, які виступають когнітивними маркерами, що структурують

медіареальність і забезпечують мовну економію та високу швидкість декодування нових концептів. Вивчення механізмів такого когнітивного структурування дає змогу розкрити адаптивність мовної системи до глобального інформаційного простору, де латинська спадщина стає дієвим інструментом сучасної комунікації. Проте найвищого ступеня адаптації ці форманти досягають в умовах, коли запозичена морфема вступає в безпосередню взаємодію з питомим лексичним фондом.

**Гібридизація як когнітивний механізм адаптації.** Важливою ознакою сучасної української мовної динаміки є гібридизація – специфічний "захисний механізм" адаптації масових запозичень (Клименко, Карпіловська, & Кислюк, 2008). Поєднання інтернаціонального латинського префікса з питомою українською основою (*суперзастосунок, постправа*) дозволяє мові інтегрувати зовнішній лексичний вплив, зберігаючи власну структурну цілісність та граматичні норми. Гібридизація не лише пришвидшує засвоєння термінології через її семантичну прозорість, а й активізує емотивну функцію, нерідко створюючи іронічні або оцінні конотації в медіадискурсі.

У таких утвореннях префікс постає домінуючим когнітивним оператором: він задає вектор розуміння всьому слову, навіть якщо корінь є суто локальним. Здатність запозиченого форманта вільно сполучатися з нелатинськими основами свідчить про його остаточну асиміляцію – перетворення з чужорідного елемента на органічний складник національної словотвірної системи.

На основі аналізу емпіричного матеріалу виокремлено найбільш продуктивні моделі гібридизації:

1) реверсивна модель (*de-*): за останнє десятиліття префікс *de-* став ключовим інструментом номінації реформ та процесів деколонізації. У поєднанні з питомими основами він надає їм термінологічної ваги, позначаючи демонтаж старих ідеологічних чи технічних систем (*дезросійщення, деросіянізація, депушкінізація, демосковізація, детінізація*);

2) ретроспективна модель (*ex-*): формант *екс-* еволюціонував до універсального маркера минулого статусу особи. Сьогодні він вільно приєднується до українських назв за фахом, родом діяльності чи сімейним станом (*ексурядовець, експівробітник, ексдоброволець, ексбранець, експодружжя, екснаречена*);

3) інтенсифікаційна модель (*extra-, super-*): латинські елементи виступають підсилювачами питомих основ, переводячи їх у категорію винятковості. Префікс *екстра-* зазвичай маркує технологічні переваги (*екстразахист, екстразвуження, екстраміцний*), тоді як *супер-* частіше функціонує як оцінний епітет (*суперстійкість, суперможливості, суперзбір, супербатьківство*);

4) рефлексивна модель (*post-*): префікс *пост-* адаптує локальні реалії до глобальної часової шкали, виступаючи містким інструментом для опису складних соціальних трансформацій (*постмайдан, пострадянщина, постправа*).

Коли інтернаціональний префікс додається до добре знайомого українського слова, загальне когнітивне навантаження на реципієнта суттєво зменшується. Значення неологізму декодується значно швидше завдяки семантичній прозорості елементів-класифікаторів. Таким чином, латинські префікси перетворюють багатокомпонентні лексеми на чітко структуровані одиниці, забезпечуючи передбачуваність семантики навіть за умов стрімкого оновлення словникового складу.

Перехід латинських формантів у розряд активних інструментів повсякденного словотвору свідчить про їхню "делатинізацію" в ментальному лексиконі українців.

Латинські префікси перестають бути частиною застиглої термінології та стають гнучкими засобами концептуалізації нової реальності.

#### Дискусія і висновки

Проведене дослідження дало змогу відповісти на ключові запитання щодо когнітивної ролі латинських префіксів у сучасній українській мові. Наші результати розвивають тези Н. Клименко, Є. Карпіловської та Л. Кислюк про інтенсивну інтернаціоналізацію лексики, проте ми зміщуємо акцент зі структурного опису на механізми семасіологічного декодування. Розвиваючи запропоновану авторками концепцію префікса як семантичного ключа, ми простежуємо, як він забезпечує впізнаваність терміна навіть за умови маловідомої кореневої основи.

Порівняння отриманих даних із теорією образ-схем Дж. Лакоффа та М. Джонсона засвідчило, що латинські форманти в українському медіадискурсі функціонують не як абстрактні морфеми, а як проєкції базового сенсорного досвіду реципієнта. У такий спосіб вони впорядковують сприйняття динамічного світу через універсальні категорії буття (простір і час), забезпечуючи семантичну прозорість інновацій. Особливого значення набуває виявлена закономірність переходу від просторової до ідеологічної семантики. Наприклад, еволюція префікса *trans-* від фізичного переміщення до абстрактних категорій (*трансмедійність*, *трансгуманізм*) свідчить про глибоку метафоризацію мовної свідомості, де просторові вектори слугують каркасом для структурування складних соціальних концептів.

У цьому контексті когнітивний аспект інтерпретації ґрунтується на проєкції первинної локації на нове поняттєве поле: *trans-* сприймається як подолання межі, а *post-* – як часова дистанція. Якщо у класичних працях *post-* розглядається переважно як хронологічний індикатор, то в сучасних неологізмах (*постправада*, *постцифровий*) він постає ментальним орієнтиром та ідеологічним актуалізатором. Це підтверджує висновки Д. Берренса про префікси як "стабілізатори" семантики в умовах інформаційного перенасичення.

Важливим аспектом дискусії є роль гібридизації. На відміну від традиційних поглядів на запозичення як на зовнішній вплив, ми розглядаємо поєднання латинських елементів із питомими основами (*деросіанізація*, *суперзастосунок*) як стратегічний механізм адаптації мови. Процес "делатинізації" цих формантів свідчить про їхнє органічне вкорінення в національну систему, де вони стають інструментами повсякденної концептуалізації реальності. Це підтверджує гіпотезу про "лінгвокреативність" української спільноти в умовах кризи та війни.

Додатковим свідченням життєздатності латинських афіксів є порівняння природного інтелекту з машинним. За даними досліджень (Farina, Ballatore, & McGillivray, 2025; Zheng, Ritter, & Xu, 2024), великі мовні моделі (LLM) успішно декодують афіксальні новотвори попри труднощі з семантичними зсувами. Це доводить, що латинська префіксація створює передбачувану логіку, яка мінімізує обчислювальні (для ШІ) та когнітивні (для людини) зусилля.

Підсумовуючи результати дослідження, можна сформулювати такі **основні висновки**:

1. Латинські префікси в сучасній українській мові еволюціонували від набору запозичених морфем до системи фундаментальних когнітивних операторів. Завдяки високому ступеню інтернаціоналізації вони слугують глобальним інструментом декодування, що підтверджує статус латини як невичерпного ресурсу для оновлення лексики.

2. Процес розуміння неологізмів спирається на активацію автоматичного морфемного аналізу та алгоритм ком-позиційного виведення значення. Латинські форманти демонструють високу адаптивність, маркуючи широкий спектр процесів – від фізичної *релокації* до цифрового *ре-посту*, що дає змогу інтуїтивно розуміти значення термінів навіть у вузькоспеціалізованих галузях.

3. Найвищим ступенем адаптації латинських елементів є гібридизація, що засвідчує їхню остаточну інтеграцію в мову. Найбільш продуктивними виявилися моделі реверсії (*де-*), ретроспекції (*екс-*), інтенсифікації (*супер-*, *екстра-*) та рефлексії (*пост-*).

4. Первинна просторова семантика латинських формантів через механізм концептуальної метафори трансформується у темпоральні та аксіологічні маркери. Це дозволяє мові економно й точно фіксувати складні соціальні трансформації, перетворюючи латинську спадщину на органічний інструмент сучасної комунікації.

**Перспективи подальших досліджень** вбачаються в порівняльному аналізі латинських і грецьких префіксів (*мета-*, *пара-*, *гіпер-*), що конкурують у медійному дискурсі, а також в експериментальному дослідженні швидкості реакції реципієнтів на різні типи гібридних неологізмів.

**Джерела фінансування.** Автор заявляє про відсутність зовнішнього фінансування для проведення цього дослідження та підготовки рукопису до публікації.

#### Список використаних джерел

- Бачишина, О. Б. (2014). Семантика часу і простору: особливості, стан та проблеми дослідження в українському мовознавстві. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу Києво-Могилянська академія]. Сер.: Філологія. Мовознавство*, 221(209), 6–11. <https://philology.inu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/28133-51026-1-SM-1.pdf>
- Клименко, Н. Ф., Карпіловська, Є. А., & Кислюк, Л. П. (2008). *Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі*. Видавничий дім Дмитра Бураго.
- Сай, І. В. (2015). Давньогрецькі та латинські префікси в сучасній англійській юридичній та криміналістичній термінології. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*, 125–127. [http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v19/part\\_1/38.pdf](http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v19/part_1/38.pdf)
- Стишов, О. (2024). Особливості словотворення неологізмів-іменників в українській мові XXI сторіччя. *Slavia Orientalis*, 73(1), 181–201. <https://doi.org/10.24425/slo.2024.151725>
- Третьякова, К. В. (2019). Функціонально-прагматична місія неологізмів у мові. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*, 42(1), 140–143. <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2019.42.1.36>
- Berrens, D. (2026). Neo-Latin as Scientific Language and the Importance of Naming. In *Naming New Things and Concepts in Early Modern Science: The Case of Natural History* (pp. 6–26). chapter, Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781009622493.002>
- Dehaene, S. (2009). *Reading in the brain: The new science of how we read*. Penguin Books.
- Farina, A., Ballatore, A., & McGillivray, B. (2025). Mapping meaning in Latin with large language models: A multi-task evaluation of preverbed motion verbs and spatial relation detection in LLMs. In *Proceedings of the 11th Italian Conference on Computational Linguistics (CLIC-it 2025)* (pp. 434–444).
- Giraud, H., & Dal Maso, S. (2016). The salience of complex words and their parts: Which comes first? *Frontiers in Psychology*, 7, Article 1778. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.01778>
- Gwilliams, L. (2019). How the brain composes morphemes into meaning. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 375(1791), Article 20190311. <https://doi.org/10.1098/rstb.2019.0311>
- Horvat, A., Lael Netzer, O., McRae, S., & Rak, J. (2019). Unfixing the Prefix in Life-Writing Studies: Trans, Transmedia, Transnational. *A/b: Auto/Biography Studies*, 34(1), 1–17. <https://doi.org/10.1080/08989575.2019.1548084>
- Lakoff, G., & Johnson, M. (2003). *Metaphors We Live By*. University of Chicago Press.
- Lombard, A., Huyghe, R., & Gyga, P. (2021). Morphological productivity and neurological intuition. *Glossa: A Journal of General Linguistics*, 6(1), Article 111. <https://doi.org/10.5070/G60111291>
- Maroneze, B., & Lara Ganança, J. H. (2025). Onomasiological and Semasiological Perspectives in Studies on Neology. *Linguistic Exploration*, 1(1), 1–11. <https://doi.org/10.5512/le.v1i1.188>
- Montero-Fleta, B. (2013). Cross-linguistic investigation of Greek and Latin prefixes: Spanish and English contrastively. *Onomazein*, 27, 269–285. <https://doi.org/10.7764/onomazein.27.18>



Radden, G. (2004). The metaphor TIME AS SPACE across languages. In B. Baumgarten, C. Böttger, M. Motz, & J. Probst (Eds.), *Übersetzen, Interkulturelle Kommunikation, Sprachenverb und Sprachvermittlung – das Leben mit mehreren Sprachen*: Festschrift für Nicole Baumgarten (pp. 225–238).

Schmid, H.-J. (2020). *The dynamics of the linguistic system: Usage, conventionalization, and entrenchment*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780198814771.001.0001>

Short, W.M. (2016). Spatial Metaphors of Time in Roman Culture. *Classical World*, 109(3), 381–412. <https://dx.doi.org/10.1353/clw.2016.0038>

Whissell-Turner, K., & Fejzo, A. (2021). Knowledge of Greek and Latin Roots is Related to Reading Comprehension among French-Speaking Sixth Graders. *Canadian Journal of Applied Linguistics*, 24(3), 61–78. <https://doi.org/10.37213/cjal.2021.30473>

Zheng, J., Ritter, A., & Xu, W. (2024, August). Neo-bench: Evaluating robustness of large language models with neologisms. In *Proceedings of the 62nd Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics* (Volume 1: Long Papers) (pp. 13885–13906). <https://aclanthology.org/2024.acl-long.749.pdf>

## References

Bachyshyna, O. B. (2014). Semantics of time and space: features, state, and problems of research in Ukrainian linguistics. *Scientific Papers [of Petro Mohyla Black Sea State University of the Kyiv-Mohyla Academy Complex]. Series: Philology. Linguistics*, 221(209), 6–11. <https://philology.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/28133-51026-1-SM-1.pdf> [in Ukrainian].

Berrens, D. (2026). Neo-Latin as Scientific Language and the Importance of Naming. In *Naming New Things and Concepts in Early Modern Science: The Case of Natural History* (pp. 6–26). chapter, Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781009622493.002>

Dehaene, S. (2009). *Reading in the brain: The new science of how we read*. Penguin Books.

Farina, A., Ballatore, A., & McGillivray, B. (2025). Mapping meaning in Latin with large language models: A multi-task evaluation of preverbed motion verbs and spatial relation detection in LLMs. In *Proceedings of the 11th Italian Conference on Computational Linguistics (CLiC-it 2025)* (pp. 434–444).

Giraudo, H., & Dal Maso, S. (2016). The salience of complex words and their parts: Which comes first? *Frontiers in Psychology*, 7, Article 1778. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.01778>

Gwilliams, L. (2019). How the brain composes morphemes into meaning. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 375(1791), Article 20190311. <https://doi.org/10.1098/rstb.2019.0311>

Horvat, A., Lael Netzer, O., McRae, S., & Rak, J. (2019). Unfixing the Prefix in Life-Writing Studies: Trans, Transmedia, Transnational. *A/b: Auto/Biography Studies*, 34(1), 1–17. <https://doi.org/10.1080/08989575.2019.1548084>

Klymenko, N. F., Karpilovska, Ye. A., & Kysliuk, L. P. (2008). *Dynamic processes in the modern Ukrainian lexicon*. Dmytro Buraho Publishing House [in Ukrainian].

Oksana KOSHCHII, PhD (Philol.), Assoc. Prof.

ORCID ID: 0000-0001-7764-6684

e-mail: o.koshchii@knu.ua

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

Lakoff, G., & Johnson, M. (2003). *Metaphors We Live By*. University of Chicago Press.

Lombard, A., Huyghe, R., & Gygax, P. (2021). Morphological productivity and neological intuition. *Glossa: A Journal of General Linguistics*, 6(1), Article 111. <https://doi.org/10.5070/G60111291>

Maroneze, B., & Lara Ganança, J. H. (2025). Onomasiological and Semasiological Perspectives in Studies on Neology. *Linguistic Exploration*, 1(1), 1–11. <https://doi.org/10.55121/le.v1i1.188>

Montero-Fleta, B. (2013). Cross-linguistic investigation of Greek and Latin prefixes: Spanish and English contrastively. *Onomázein*, 27, 269–285. <https://doi.org/10.7764/onomazein.27.18>

Radden, G. (2004). The metaphor TIME AS SPACE across languages. In B. Baumgarten, C. Böttger, M. Motz, & J. Probst (Eds.), *Übersetzen, Interkulturelle Kommunikation, Sprachenverb und Sprachvermittlung – das Leben mit mehreren Sprachen*: Festschrift für Nicole Baumgarten (pp. 225–238).

Sai, I. V. (2015). Ancient Greek and Latin prefixes in modern terminology of Law and Criminology. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University*, 125–127 [in Ukrainian]. [http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v19/part\\_1/38.pdf](http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v19/part_1/38.pdf)

Schmid, H.-J. (2020). *The dynamics of the linguistic system: Usage, conventionalization, and entrenchment*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780198814771.001.0001>

Short, W.M. (2016). Spatial Metaphors of Time in Roman Culture. *Classical World*, 109(3), 381–412. <https://dx.doi.org/10.1353/clw.2016.0038>

Styshiv, O. (2024). Features of Neologism-Noun Word Formation in the Ukrainian Language of the 21st Century. *Slavia Orientalis*, 73(1), 181–201 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.24425/slo.2024.151725>

Tretiakova, K. V. (2019). Functionally-pragmatic mission of neologisms in language. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Philology*, 42(1), 140–143 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2019.42.1.36>

Whissell-Turner, K., & Fejzo, A. (2021). Knowledge of Greek and Latin Roots is Related to Reading Comprehension among French-Speaking Sixth Graders. *Canadian Journal of Applied Linguistics*, 24(3), 61–78. <https://doi.org/10.37213/cjal.2021.30473>

Zheng, J., Ritter, A., & Xu, W. (2024, August). Neo-bench: Evaluating robustness of large language models with neologisms. In *Proceedings of the 62nd Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics* (Volume 1: Long Papers) (pp. 13885–13906). <https://aclanthology.org/2024.acl-long.749.pdf>

Отримано редакцією журналу / Received: 03.03.26

Прорецензовано / Revised: 20.03.26

Схвалено до друку / Accepted: 31.03.26

Опубліковано / Published: 31.05.26

## SPATIO-TEMPORAL SEMANTICS OF LATIN PREFIXES IN DECODING NEOLOGISMS

**Background.** Digitalization and globalization processes lead to the active involvement of the international lexical fund, necessitating a reconceptualization of the role of Latin elements within the structure of borrowings. In this context, the focus is placed on Latin formants that function as an "interlingua" and ensure semantic stability amidst information overload. The relevance of the study is driven by the need to explore the algorithms that enable native speakers to structure and interpret the meanings of space and time in new lexemes. The purpose of the research is to provide a theoretical substantiation and a comprehensive analysis of the cognitive mechanisms involved in decoding neologisms through the actualization of the spatio-temporal semantics of Latin prefixes as operators of fundamental image-schemas.

**Methods.** A comprehensive methodological approach was applied, including descriptive, etymological, structural-semantic, componential, and distributive methods, alongside cognitive-discursive and conceptual-metaphorical analysis to explain the mechanisms of transforming spatial images into abstract concepts.

**Results.** It is proven that Latin prefixes function as autonomous cognitive operator-modifiers that establish mental templates for interpreting new concepts. The decoding algorithm is based on the model of compositional meaning derivation: identifying the prefix as a semantic "anchor," activating its conceptual base, and subsequent synthesis with the root. It was established that the locative semantics of prefixes organizes digital and social reality through categories of boundaries; vertical semantics transforms into markers of hierarchy or intensity; and vector semantics records the dynamics of ontological changes. Temporal prefixes, through metaphorization, become chronological markers of preventiveness, reflection, cyclicity, and retrospection. Special attention is paid to hybridization as a strategic mechanism for adapting borrowings, ensuring rapid intuitive reading of meanings.

**Conclusions.** The research demonstrates the evolution of Latin prefixes from purely morphological units to fundamental cognitive operators. Hybridization processes confirm their integration into the national linguistic system as flexible tools for conceptualizing a new reality. The transformation of primary spatial semantics into temporal and axiological markers allows the language to economically and accurately record complex social changes, turning the Latin heritage into an organic tool for modern communication.

**Keywords:** locativity, temporality, hybridization, image-schema, cognitive operators, internationalization of the lexicon.

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.